

Пінская гарадская цэнтралізаваная бібліятэчная сістэма

Аддзел бібліятэчнага маркетынгу

З той далёкай вайны

сцэнарыі гістарычнай імпрэзы

да Дня Вялікай Перамогі

*Складальнік: Суво́рава Л. П.,
галоўны бібліятэкар
аддзела бібліятэчнага маркетынгу*

Пінск, 2015

Гучыць песня "Скрыжаванні вайны"
(муз. А. Чыркуна, сл. І. Скурко).

Чытальнік:

Я перад вамі з памяццю сваёй.

Адному мне бывае цяжка з ёй.

Ідзе яна за мною, след у след,

ідзе за мною многа зім і лет.

Я перад вамі з памяццю сваёй...

Ніколі я ўжо не забуду бой,

дзе ўбачыў блізка смерць упершыню,

дзе сябра я выносіў з-пад агню.

Я перад вамі з памяццю сваёй.

Яна жыве ў лістоце веснавой.

Пачую, як гадзіннік ноччу б'е,—

і мроіцца трывожны кліч яе.

Яна то зоркай ранняй задрыжыць,

то хваляю азёрнай набяжыць.

Убачу, як заход гарыць ў агні,

і ўспомню тыя ночы, тыя дні...

Я вас прашу, не зведаў хто вайны,

прашу вас, мае дочки і сыны,

узяць хоць долю памяці маёй —

каб потым ёй не зарасці травой.

Мне часам груз яе не па плячы.

Не знаю часам, як ёй памагчы.

Я мушу падзяліцца з вамі ёй.

Я перад вамі з памяццю сваёй... *А. Вярцінскі*

1-ы вядучы: Мінулае... Яно ніколі не праходзіць бяследна. Асабліва, калі гэтае мінулае - ВАЙНА. Нават калі ты сам не перажыў яе, а ведаеш пра той мужны і суровы час толькі з кніжак, кінафільмаў, успамінаў родных і блізкіх людзей, ветэранаў.

2-і вядучы: Памяць Вялікай Айчыннай вайны... Гэта боль перажытага народа за доўгія 1418 дзён. Гэта страты і ахвяры, гераічная барацьба не на жыццё, а на смерць, цяжкія дарогі выпрабаванняў.

Не бывае ў вайны эпілога -
Памяць чорна заносіць крыло.
Замест поля - дзічэе аблога,
Божа мой, як усё зарасло!
С. Гаўрусёў

Чытальнік:

На лічбу 22 світанне
Перагарнула каляндар, -
Дзень летняга сонцастаяння,
Дзень цішыні і летніх мар...

Чытальнік:

Дзень васількоў, травы мурожнай
І спелай чырвані суніц,
Дзень нашай памяці трывожнай
З далёкім водбліскам зарніц...
В. Гардзеі

1-ы вядучы: Год 1941-ы... Гітлераўскія войскі раптоўна напалі на нашу краіну. На Брэсцкую крэпасць і на горад абрынуўся агонь варожай артылерыі. З неба пасыпаліся бомбы. Але авалодаць крэпасцю з ходу, як меркавала нямецкае камандаванне, ворагу не ўдалося. Гітлераўскія часці, якія фарсіравалі Буг і ўварваліся ў Брэст, на кожным кроку сустракалі жорсткае супраціўленне. Мужна абаранялася Брэсцкая крэпасць.

2-і вядучы: Нямецкія генералы адводзілі на яе захоп тры гадзіны, але крэпасць абаранялася 28 дзён. Сцякаючы крывёю, параненыя байцы пісалі на яе сценах: "Паміраю, але не здаюся. Бывай, Радзіма!".

Чытальнік:

Ёсць крэпасці з муру, з граніту, са скалаў,

Іх сцены-байніцы абводнены кругам,

А колькі іх знікла: было іх нямала.

Мацней я не знаю, чым крэпасць над Бугам.

Яе штурмавалі суро́ва, бясконца,

Часамі крышыліся сцены глухія.

Але не знікалі яе абаронцы,

Мацней ад граніту іх грудзі людскія.

П. Броўка. Дэманструюцца кадры з фільма «Брэсцкая крэпасць».

1-ы вядучы: Сярод абаронцаў цытадэлі над Бугам былі беларусы і рускія, украінцы і грузіны, казахі і татары, армяне і ўзбекі, людзі больш чым 30 нацыянальнасцяў. Сярод іх Герой Савецкага Саюза Пётр Гаўрылаў, камандзір заставы Андрэй Кіжаватаў, палкавы камісар Яўхім Фамін, капітан Іван Зубачоў, лейтэнант Аляксей Патапаў і іншыя. Яны сёння — наш гонар. Іх імёны залатымі літарамі ўпісаны ў летапіс Вялікай Айчыннай вайны. *(На працягу апаведу пра Брэсцкую крэпасць і яе герояў гучыць "Рэквіем" Дз. Кабалеўскага)*

2-і вядучы: Першая кроў вайны ў Пінску пралілася раніцай у нядзелю 22 чэрвеня 1941 года. Нямецкія самалёты скінулі некалькі бомбаў на тэрыторыю сударамонтнага завода. Прыкладна ў тыя ж гадзіны трагічныя дзеянні адбыліся на Пінскім аэрадроме. На зялёным полі, дзе яшчэ нядаўна стаялі дзесяткі баявых машын, засталіся абгарэлыя, знявечаныя каркасы самалётаў. А над аэрадромам свабодна лёталі фашысцкія бамбавозы. Пінск акупавалі варожыя сілы, але ні на хвіліну тут не спынялася барацьба з фашысцкімі захопнікамі.

1-ы вядучы: "Я ведаю, што будзе рабіць мой народ", — заявіў у першыя дні вайны народны паэт Янка Купала. Над краінай пранёсся яго мужны заклік...

Чытальнік:

Партызаны, партызаны, Беларускія сыны!

За няволю, за кайданы

Рэжце гітлерцаў паганых,

Каб не ўскрэслі век яны.

Я. Купала

2-і вядучы: Беларускі народ узняўся на барацьбу супраць гітлераўскіх захопнікаў за свабоду і незалежнасць Радзімы. Жорсткасць акупацыйнага рэжыму толькі ўзмацняла нянавісць да фашыстаў, рабіла супраціўленне ім асабліва ўпартым і непрымірым. Ужо на пяты дзень вайны ў Пінскім раёне быў сфарміраваны партызанскі атрад, які ўступіў у бой з захопнікамі. Гэта быў адзін з самых першых партызанскіх атрадаў у Беларусі. Яго

ўзначальваў Васіль Захаравіч Корж. З першых дзён вайны ў Пінску распачалі сваю дзейнасць падпольныя групы ў рачным порце, на запалкавай фабрыцы, фанерным заводзе, на чыгуначным транспарце. Да 1943 г. Пінскае партызанскае злучэнне складалася з сямі брыгад, у склад якіх уваходзіла больш за 8 тысяч чалавек.

1-ы вядучы: За час вайны партызаны Піншчыны знішчылі больш як 26 тысяч фашыстаў, узялі ў палон 199 варожых афіцэраў і салдат, падарвалі 464 эшалона, знішчылі 86 танкаў і бронемашын, 770 аўтамашын, ўзарвалі 279 мастоў, разграмілі 32 нямецкіх гарнізоны.

2-і вядучы: На тэрыторыі Беларусі, якая была захоплена ворагамі, разгарнулася сапраўдная народная вайна. У ёй удзельнічалі як дарослыя, так і дзеці: амаль стогадовы дзед *Талаш* стаў партызанскім разведчыкам і сувязным і зусім юны *Марат Казей*, як мы ведаем, гераічна змагаўся з фашыстамі.

1-ы вядучы: *Марат Казей*. Бясстрашны партызанскі разведчык, Герой Савецкага Саюза. У 12 год змагаўся ў партызанскім атрадзе імя 25-годдзя Кастрычніка, а з 1943 года - разведчык брыгады імя К. К. Ракасоўскага. Адважны хлопец здабываў для партызан ваенныя карты і планы камандавання праціўніка. Пры выкананні чарговага баявога задання быў акружаны карнікамі, але адстрэльваўся да апошняга патрона, а потым гранатай падарваў сябе і гітлераўцаў. Аб ім шмат напісана, і гэта назаўсёды застанеца ў памяці нашчадкаў.

Чытальнік:

Як напаў на нас вораг знянацку —

Ад крыві пабарвеў даляглед.

За Радзіму, за маці, за бацьку

Мужна помсціць пакляўся Марат.

"Я адпомшчу" — пачулі бярозкі.

"Я адпомшчу" — пачулі бары.

І панеслі ад вёскі да вёскі

Гэту клятву Марата сябры.

Ды бяда ўсё ж сустрэла Марата —

У засаду патрапіў Марат.

Адбіваўся хлапчына заўзята,

Ды раптоўна заціх аўтамат.

Абступілі чужынцы Марата.

Да сваіх не прабіцца ўжо, не!

Хоць патронаў няма, ёсць граната. —

Падыходзьце, бярыце мяне!
І ўзняўся, на карнікаў рушыў.
Гневам помсты — граната ў руках!
Не, ён клятвы сваёй не парушыў —
І застаўся жывым у вяках!

2-і вядучы: У гісторыю вайны Беларусь увайшла як рэспубліка-партызанка. У партызанскім руху ўдзельнічалі больш за 153 тысячы чалавек. Цэнтралізаванае кіраўніцтва барацьбой у тыле ворага ажыццяўлялі рэспубліканскі і абласныя штабы партызанскага руху. Народныя месціўцы ўзарвалі 211 тысяч рэк, пусцілі пад адхон больш за 2 тысячы эшалонаў, разбурылі каля 300 чыгуначных мастоў, прымалі ўдзел у шматлікіх баях з акупантамі.

1-ы вядучы: Масавы партызанскі рух дапамагаў набліжаць Перамогу. У выніку барацьбы з ворагам у канцы 1943 года партызаны вызвалілі значную частку Беларусі — каля 60 %, Палессе – каля 80 %.

Чытальнік:

Цёмная ноч агарнула
Пушчы, дарогі, палі,
Але нідзе не заснула
Нічога на роднай зямлі.
Там па лясках непраходных
З позняй да ранняй зары
Полымя месціўцаў народных
Вялікаю помстай гарыць.
Слухайце пушчы, паляны, -
Тупаты ног паплылі;
Гэта ідуць партызаны,
Сыны беларускай зямлі... *П. Пестрак*

Гучыць "Лясная песня" (муз. У. Алоўнікава, сл. А. Русака)

2-і вядучы: 1943-ці год увайшоў у гісторыю Вялікай Айчыннай як год вялікіх перамог. Пералом у вайне адбыўся. Але тым больш лютавалі фашысты. (*Раздаецца гучанне званоў*).

1-ы вядучы: Гудуць званы. Гудуць журботна і суро́ва. Гудуць над светлымі бярозавымі гаямі, над задуменнымі барамі Лагойшчыны, над Беларуссю, над усёй зямлёю. Хатынь... Тут жылі мірныя людзі, шчырыя працаўнікі. Любілі свае палі і лясы. Вырошчвалі збажыну і лён, былі добрымі жывёлаводамі. Выхоўвалі дзяцей, радаваліся ўдачам і будавалі новае жыццё. Вайна разбурыла ўсе мірныя планы, злавесным ценем навісла над кожнаю хатай. 149 чалавек, і сярод іх 76 дзяцей, навечна ляглі ў адну брацкую магілу. Гудуць званы, звіняць званы. Звіняць журботна і суро́ва.

Чытальнік:

Вы чулі, як у Хатыні
звоняць камяны?
Кроў у жылах стыне,
як слухаеш тыя званы.
Кроў у жылах стыне...
Слухаеш і маўчыш.
А наўкола — пустыня,
а наўкола — ціш.
Толькі адны камяны,
толькі адны званы,
толькі адны яны...
Звіняць, як калісь, на ўсю сваю сінь
сініцы і жаўрукі.
Але не чуе ніхто іх «дзінь-дзінь»,
ніхто не глядзіць з-пад рукі.
Узялі ў Хатыні слых,
зрабілі глухімі ўсіх.
Узялі ў Хатыні зрок,
далі Хатыні змрок...
Стаяць, як калісь, усцяж камяны
там, дзе былі двары,
Але не дымяць, а звіняць яны,
звіняць ад зары да зары... *А. Вярцінскі*
Гучыць песня "Хатынь" (муз. І. Лучанка, сл. Г. Пятрэнка) або "Салаўі
Хатыні" (муз. І. Лучанка, сл. Н. Тулупавай).

2-і вядучы: За час акупацыі гітлераўцы правялі ў Беларусі больш як 140 карных экспедыцый, у час якіх цэлыя раёны ператварыліся ў "зоны пустыні". Беразнякі, Бор, Боркава, Бярозка... Усяго 619 вёсак. Тужлівая цішыня... Яна ўвабрала ў сябе гул шалёнага агню, надрыўны плач дзяцей і страшэнны крык маці, віскатлівы захлеп аўтаматаў і стогны паміраючых ад куль. *Словы чытаюцца на фоне мелодыі песні "Хатынь".*

Чытальнік:

Апошні крывава пажар

На Радзіме.

Апошнія мы тут згарэлі жывымі –
Мужчыны, жанчыны і дзеці...

і дзеці...

Любуйцеся ж гэтай дзівоснай зямлёю,
Як некалі мы любаваліся ёю –
Мужчыны, жанчыны і дзеці...

і дзеці...

І хай вам раскажуць тут нашыя цені,
Як жудасна мы паміраць не хацелі –
Мужчыны, жанчыны і дзеці...

і дзеці...

і дзеці... *Н. Гілевіч*

1-ы вядучы: Дзяцінства ваеннага пакалення звязана з невыносным болем, жахам, адчаем. А жыццё соцен тысяч беларускіх дзяцей абарвалі фашысцкія кулі.

Чытальнік: Іх вядуць па жытняй сцяжынцы.

Чатырох

Пад канвоем.

З дому.

Чатырнаццаць старэйшай
дзяўчынцы,

Тры гады хлапчуку малому.

...Ноч праходзіць,

Сонца ўзыходзіць.

Заспявалі жаўранкі ў полі.

Іх выводзяць салдаты

За краты.

Хлопчык рад і сонцу, і волі.

Іх салдат

Да сцяны прыстаўляе.

Цэліць кат

У льяныя галовы,

Пачынае
З сына Міная.
Стрэл.
Упаў хлапчук трохгадовы...
Кат ізноў пісталет узнімае...
На сцяне – заложнікаў цені...
Вось і ўсё.
Перад бацькам Мінаем
Станьце ўсе бацькі на калені! *А. Куляшоў*

2-і вядучы: У час Вялікай Айчыннай вайны на тэрыторыі вучэбнай гаспадаркі Чырвоны бераг Жлобінскага раёна немцы стварылі зборны пункт для дзяцей, якіх затым вывозілі ў Германію для таго, каб браць кроў. 1990 маленькіх вязняў не вярнуліся на Радзіму. Імёны толькі пятнаццаці з іх захаваліся ў архівах, астатнія засталіся безымяннымі. А колькі дзяцей загінула ў дзіцячых канцлагерах.

Чытальнік:

"Нас тут было чатыры міліёны!" -
Крычыць жахлівы надпіс са сцяны.
"Усім, усім падпальшчыкам вайны
На ўсе вякі мы шлём свае праклёны!"
"Нас з'еў агонь - чатыры міліёны
Мужчын, жанчын, дарослых і дзяцей".
"Скажыце: дымам з вогнішча касцей
Сягоння свет ужо не заімглёны?"
"Скажыце - мёртвыя, мы хочам знаць:
З жаночых кос, як таннай сыравіны,
Ужо не ткуць сягоння мешкавіны..."
"І дываноў, каб ногі выціраць?
А каб мільёнамі не паміраць -
Вы знаеце, што вы рабіць павінны?" *Н. Гілевіч*

Чытальнік:

Пажарышч незлічоныя сляды,
У лясках снарады, гільзы, порах, міны,
Дзіцячыя галодныя гады,
Нялёгка ваенныя ўспаміны.

Дзяцінства нас пазбавіла вайна,
Хаця для шчасця ў свет прыходзяць дзеці,
Шмат лёсаў ушчэнт знявечыла яна.
А колькі войн ідзе на белым свеце! *А. Балугенка. (Гучыць "Рэквіем").*

1-ы вядучы: Загадзя распрацаваная гітлераўцамі праграма знішчэння людзей прадугледжвала стварэнне цэлай сістэмы канцэнтрацыйных лагераў. Толькі ў Беларусі іх было 260. Самым вялікім з іх быў Трасцянец – трэці па колькасці знішчаных людзей у сістэме ўсіх фашысцкіх лагераў смерці. Тысячы ахвяр прыняў Пінск. У лагеры для ваеннапалонных па вуліцах Брэсцкай і Лунінецкай, лагеры для грамадзянскага насельніцтва і ў гета для яўрэяў па вуліцы Тэатральнай было знішчана больш за 38 тыс. чалавек. Як вядома да вайны ў Пінску пражывала 44,6 тысяч гараджан.

Чытальнік:

Суайчыннік, стань!
Тут знішчалі людзей.
Суайчыннік!
Запомні на век:
Тры гады па сто трыццаць сем у дзень,
І ў гадзіну – па шэсць чалавек.
Гэта значыць, што кожныя дзесяць хвілін
Тут навекі чарнеў небакрай.
Попел сэрцаў нашых ракоча ў зямлі:
Памятай...
Памятай...
Памятай... *Ул. Караткевіч*

Чытальнік:

Палескі напрамак!
Я ведаў цябе не па картах.
Я ведаў твой воблік і пах,
Твае пачастункі і жарты.
Тут кожная цаля зямлі мяне запрашала: «Любуйся,
Як плешча шчупак у аеры,
Як мерыць тарфянішча бусел».

Палескі напрамак!
Сюды па легенды і казкі
Калісьці хадзіў я па кладках між багнішчаў
гразкіх.

Сюды па шырокіх гасцінцах я ездзіў
па новыя песні.

Мяне сустрэкала гасцінна, як сына, Палессе
Ягаднымі лясамі,
Чырвонымі паясамі,
Дзявочымі галасамі...

Палескі напрамак!
Ляжыш ты ізноў прада мною,
Засыпаны лістам кляновым,
стаптаны вялікай вайною...

Прыйшоў і жахнуўся —
Мне вочы уласныя хлусяць!
Дзе людзі?
Дзе хаты?
Дзе гнуткія вербы у лузе?
Ці ж мёртвая гэта пустэля — маё залатое Палессе?
Ці ж карканне тлустых варон —
твая прывітальная песня?

Ці ж попел счарнелых руін — твая маладая аздоба?
Каму пакланіцца?
Каму мне сказаць свой «дзень добры»?
У першым сяле нас сустрэла
адна усяго маладзіца —

Змярцвелаай рукой прывітала
з высокай сухой шыбяніцы.

У гнёздах няма птушанят,
І сонца няма у крыніцах.
Ні бору, ні зораў — раскралі усё чужаніцы.
Пагналі на захад дубровы, пагналі на захад лясы,
Павезлі у цёмных вагонах дзявочыя галасы.
Вось тут два дубы пабрылі,
тут крочыла маці з малымі.
Дымяцца слядоў ланцугі — і мы ўжо
прывязаны імі...

Была цішыня пасля бою.
І першая зімняя хмара
Маўкліва спусцілася з неба
на рыжую скуру імшары.

Снег белымі іскрамі ціха на мёртвыя косы злятае,
На вочы мае ападае і кроплямі горкімі тае.

Не сыпцеса, снежныя кветкі!
Убранства не просяць руіны.
Ідзі, маё гора, са мною па шчасце, па сонца краіны.
Ідзі, маё гора, па следу нявольніц-сясцёр
а ж да Эльбы.

Страляй, маё гора, без стомы па катах
з гарматаў і стрэльбаў.
Каб кожнае рэха ад стрэлу балючыя раны гаіла,
Дубровы ўзнямала на пустках і сонцам руіны паіла. *П. Панчанка*

2-і вядучы: Год 1944-ы... Ён упісаны ў летапіс Вялікай Айчыннай не толькі шматлікімі чалавечымі ахвярамі. Гэта яшчэ год нашых вялікіх перамог над ворагам. Вольнай стала наша Беларусь, яе сталіца Мінск, тут 16 ліпеня адбыўся парад партызанаў - герояў, што набліжалі нашу Перамогу, выстаялі ў няроўнай барацьбе.

1-ы вядучы: 14 ліпеня 1944 года агульнымі намаганнямі Чырвонай Арміі і Дняпроўскай ваеннай флатыліі быў вызвалены Пінск.

Чытальнік:

В дыхании лет рассветных
И в плеске светлых вод
Тебе приснится лето -
44 - ый год,

Овеянное славой
Матросское "Ур-ра"
... С низин встает кроваво
Окопная заря.

И вот режут моторы,
Держись, кровавый враг! -
По припятским просторам
Несутся катера!

Встают в лучах рассветы,
За годом год идет.
Ты помнишь, помнишь лето
44 - ый год.

2-і вядучы: На беразе ракі Піны, непадалёку ад месца гібелі маракоў бранякатэра, быў устаноўлены памятны знак у выглядзе пяціметрага металічнага крыжа, сімвала хрысціянскай веры і памяці, аздоблены якарным ланцугом.

1-ы вядучы. Ніхто не забыты і нішто не забыта... Сёння ўсяму свету вядомы імёны тых, хто змагаўся за Пінск. Гэта Аляксандр Бялов, Уладзімір Канарэў, Аляксей Кулікоў, Васіль Корж, Пётр і Алег Альшэўскіх і інш.

2-і вядучы: 1945-ы – год Вялікай Перамогі. 24 залпамі з 324 гармат салютавала Масква адважным воінам, якія вызвалілі Берлін і ўзнялі Сцяг Перамогі над рэйхстагам.

1-ы вядучы: Цяжка далася Перамога нашаму народу. Але вера ў свае сілы, вера ў непераможнасць Радзімы дапамагла выстаяць у нялёгкай барацьбе. Дапамагла выстаяць і вера ў непераможнасць нашай арміі, вера ў мужнасць, адвагу воіна-вызваліцеля.

2-і вядучы: Жудасная памяць вайны, не сціхае гора, не затуманьваецца слава подзвігу народнага. Жыве сёння і ад пакалення ў пакаленне на працягу 70 гадоў ідзе ў заўтра эстафета гэтай памяці. *Гучыць песня "Беларусь" у выкананні ВІА "Песняры".*

Чытальнік: Сама весна зажгла тюльпанов свечи –
Победный день уже в который раз.
В живом строю фронтовиков всё меньше,
Тех, кто Отчизну от фашизма спас.

Теперь они все в возрасте солидном,
Украшены их годы сединой,
Но за друзей по-прежнему обидно,
Чья молодость расстреляна войной.

О подвиге расскажутobeliski,
Поведаёт о мужестве святом
Предсмертная прощальная записка,
Дошедшая сквозь годы в отчий дом.

...Букет цветов от правнука герою,
Глаза мальчишки радостно блещут.
И ветеран с улыбкой слёз не скроет.
А в синем небе журавли летят...

*Лознюха, Т. Цвет мирной жизни [Текст]: стихотворение / Т. Лознюха
// Сердце Полесья/ Тамара Лознюха. – Пинск, 2009. – с.14.*

Чытальнік: Такое счастье – жить под мирным небом
И слушать, как курлычат журавли,
Пройдись полями с ароматом хлеба,
Ждать новых урожаев от земли.

Не верится сегодня, что когда-то
Здесь грохотала страшная война,
Но памятники павшим в ней солдатам
Сердца тревожат так, что не до сна...

Нужны не мёртвым стелы-обелиски,
А нам, живым, чтоб у подножья их
Не раз героям поклониться низко,
Отдавшим жизнь в расцвете лет своих.

Летят года... Осталось очень мало
В живом строю участников войны.
Их мужество влилось в тюльпанов алость —
Подарок мироносицы весны.

Цветущий май, потомками воспетый,
Ликуй и грейся в солнечном тепле.
Отчизна дорогая, с Днём Победы!
Пусть будет вечной радость на земле!

Лознюха, Т. Весна Победы [Текст]: стихотворение / Т. Лознюха // Сердце Полесья/ Тамара Лознюха. — Пинск, 2009. — с.6.